

Hartwig Ochsenfeld (n. 1945, Enachievo, Donbas)

Intervievat de Smaranda Vultur la Gărâna în 5 august 2018, Hartwig Ochsenfeld este profesor de engleză, absolvent al Universității de Vest din Timișoara. A emigrat în Germania. A depus mărturie despre condițiile emigrării lui și a celorlalți germani în filmul *Pașaport de Germania* (2014 – regizor Răzvan Georgescu, producători Răzvan Georgescu, Alexandru Solomon, Ada Solomon).

(Suntem la Gărâna în 5 august 2018 și stau de vorbă în casa familiei Ochsenfeld cu...) Hartwig Ochsenfeld. De fapt în certificatul meu original românesc mă numesc Hartvig Iosif Iosifovici Ochsenfeld. *(Hartvig cu „v”?)* Da. În certificatul acesta românesc original, cu „v” de la Valentin. *(Și ai spus că te numești...)* Iosif Iosifovici Ochsenfeld. Totdeauna prescurtat cu doi de „I” după Hartvig. *(De unde a apărut acest „Iosifovici”?)* Îl datorez locului nașterii mele în Donbas, într-un lagăr de muncă forțată, în 30 septembrie 1945. Și, din păcate nu mai există certificatul original din Uniunea Sovietică. *(Am crezut că de aceea vine „Iosif Iosifovici”.)* Așa scria în originalul respectiv, care a fost transcris, ulterior, la Timișoara și atunci a devenit doi de „I”, „Iosif Iosifovici”. Eu am avut cetățenia sovietică, ca toți copiii născuți acolo și mamei mele, cândva, în mijlocul anilor ’50 i-a fost frică ... și aici se vede din ce perspectivă gândeau oamenii atunci... că în această stare în care se afla România, în dependență de Uniunea Sovietică, va dura în veci și le-a fost frică că dacă rămân cetățean sovietic, va trebui să fac armata în glorioasa Uniune Sovietică, în care perioada era de patru ani, versus trei ani în România. Și asta, mi-a povestit mama, a fost unul din motivele, care au mișcat-o ca să mă facă cetățean român.

(Și când te-a făcut cetățean român?) Cândva, la mijlocul anilor ’50. *(Și s-a putut?)* S-a putut, da. Cu notarul au făcut toate actele. *(Și aveai un certificat din URSS?)* Și aveam un certificat frumos, pe care nu l-am văzut personal niciodată, a dispărut. Probabil a fost reținut la acel oficiu. Mama mea spunea asta totdeauna cu un fel de regret în voce că: „era așa de frumos acel certificat”.

(Cum de-ai ajuns să fii născut acolo?) Deci, mama mea este de etnie germană și în 15 ianuarie 1945, încadrându-se în vârsta feminină de deportare, care era între optsprezece și treizeci de ani, (și cum) nu a avut copil sub un an, care ar fi scutit-o de plecare, nu a avut boli și nu a știut că este însărcinată cu mine.... *(Poate acesta ar fi fost un motiv să rămână acasă, nu?)* Asta, bineînțeles ar fi scutit-o legal. Femeile însărcinate nu au fost deportate. *(Deci, asta era în ianuarie și tu ești născut în septembrie.)* Da, eu sunt născut în septembrie. *(Și cum o chema pe mama?)* Eva

Arendt. *(Nu sunteți rudă cu cofetarul?)* După multe colțuri... *(Da?)* Da. Însă prăjituri de la această cofetărie nu am mai ajuns să mănânc.

(Și mama în ce an e născută?) În 23 mai 1923. *(La?)* La Variaș. *(Deci de la Variaș a fost și ridicată, nu?)* De la Variaș a fost ridicată, lucru care nu a venit drept o mare surpriză. Tatăl meu care a avut extrem de multe cunoștințe la Timișoara, el de la sfârșitul lunii decembrie a știut ce se va întâmpla. Tatăl meu a avut posibilitatea ca să mituiască, el neștiind că mama mea este însărcinată, ar fi reușit cu comisia medicală să primească mama o scutire, însă presiunea comunității șvăbești din Variaș și anume, amenințări cu moartea surorilor mele, mamei mele... i-a fost așa de frică, datorită faptului că au fost incidente, unde comunitatea a arătat că este într-adevăr în stare să implementeze măsuri serioase... a hotărât să plece. Lăsându-le pe surorile mele...

(Câți ani aveau surorile?) Născute în '41 și în '43. *(Cum se numeau ele?)* Heidrun născută în '41 și Hergard născută în '43. Deci, toți trei copiii ne numim cu „H” (Hergard, Heidrun, Hartwig) ceea ce, bineînțeles că nu este o coincidență. Mama mea se numește Eva, tatăl meu s-a numit Josef, zis „Sepi”. Bunica mea s-a numit Katharina, bunicul meu - Hans, bunicul din partea tatălui - Joseph. Eu spun nume cumiști, nemțești, însă mamei mele în 1937, în cadrul apartenenței la Bund Deutscher Mädchen - BDM, care era o organizație politică nazistă, în care a fost membră... *(Și era pentru fete tinere?)* Pentru fete, da. În '37-'38 și la fiecare fată i s-a înmânat o broșură „Deutsche Vornamen” – prenume nemțești. Și de acolo mama a găsit aceste prenume, care sunau artificial și în urechea neamțului cuminte de la Berlin, însă naziștii au fost cei care au dezgropat... *(N-am știut asta.)* Cum să nu, asta nu este o coincidență. Deodată, începând din '37 – '38, șvăboaicele și șvabii mici au avut nume dezgropate, din tot felul de legende, care sunt convins că au fost foarte manipulate și ele. Da, da, da, era o treabă absolut politică. Deși m-am născut în Enachievo, ea a insistat ca eu să primesc acest nume de Hartwig. Și am fost botezat abia la intrarea în România. Unul dintre primele lucruri pe care le-a făcut și asta n-a fost ideea mea, a fost așteptată pe peron la Sighetul Marmației când au intrat în România în 19 decembrie 1945.

(Deci, din cauză că ea a născut, a venit mai repede acasă.) Da, a venit mai repede acasă, cu primul transport, care a avut numai mame care au născut și muribunzi. Au și murit oameni pe transport. *(Și v-a botezat acolo în gară?)* Transportul a durat aproape trei săptămâni, în perioadă de iarnă, condiții deloc favorabile unui transport de asemenea natură. Și mama mea s-a mirat puțin. Trebuie să vă spun, eu nu vin dintr-o familie religioasă. La noi religia nu a jucat vreun rol și nici nu joacă nici astăzi. *(Și mama și tata?)* Și mama și tata, cam la toți șvabii din Variaș. Religia nu a jucat vreun rol. Eu merg până acolo ca să spun că religia lor a fost agonisire de pământ și de avere. Bunica mea totdeauna spunea că: „dacă ești

sărac, atuncea ai mulți copii și atuncea vei rămâne sărac tot timpul pentru că va trebui să-ți împarți...” (*Bunica care? Dinspre tată?*) Bunica din partea mamei. Asta era o filosofie aplicată. (*Mama cum se numea ca fată?*) Arendt. (*Și bunica, mama ei?*) Bunica s-a numit... născută Lego, deci tot de origine franceză. (*Și se scria...*) Lego, ca jocul. (*Și soțul ei, bunicul?*) Soțul ei este Arendt. Și el s-a numit Hans, însă în certificatul lui de naștere, fiind născut în 1897 scria Ianoș. Și bunica mea care s-a numit Katharina s-a numit „Katalin”. (*Lego e, deci numele de familie al bunicii?*) Da. Eu, totdeauna am crezut că naționalismul maghiarizării s-a îndreptat numai împotriva românilor. Nicidecum, el s-a îndreptat asupra tuturor etniilor conlocuitoare ale maghiarilor. Eu țin minte, bunica mea născută în 1903, povestea cum în clasa a II-a, deodată li s-a schimbat învățătoarea și-a apărut o unguroaică, căreia ei îi spuneau „Nenike”, și toți râdeau de ea pentru că nu știa un cuvânt nemțeste. Și a predat la clasa a II-a, vă puteți da seama ce harababură? (*Preda în maghiară?*) Exclusiv în maghiară, bineînțeles. (*Deci, în 1910-1912?*) Da, așa.

(*Deci, mama a ajuns la Sighet și cine a venit să boteze copiii?*) A fost acolo Crucea Roșie și un preot, iar acel preot catolic, primul lucru pe care l-a făcut... a întrebat dacă copiii sunt botezați și au fost botezați. Foarte important. (*Au fost într-un spital când au venit?*) Nu, în Sighetul Marmației au fost coborâți din tren și după câteva ore au fost primiți de către niște persoane de la Crucea Roșie, care au avut ceai cald ș.a.m.d. Nu erau trenuri spre Banat și atunci i-au urcat într-un camion deschis în 20 – 21 decembrie 1945 și i-au dus la Oradea. În acest camion au fost... nu știu... treizeci de mame, nu cunosc acest număr, cu nou născuți, niciunul peste un an, deci numai copii, să spunem, sub șase luni. Și mamele au învelit copiii pentru a rezista la frigul de pe camion, unele prea tare încât, când au ajuns la Oradea și au deschis pachetele în care erau copiii, nouă copii au fost morți. Asta, zice mama mea, a fost cea mai dramatică scenă pe care a trăit-o ea și a rămas o traumă de-a ei..., acele țipete ale acelor mame care au văzut că sunt de fapt la capătul calvarului, sunt iarăși acasă și copiii sunt morți. Asta trebuie să fi fost groaznic. Eu am rămas în viață, totdeauna mi s-a spus, deci, asta este o poveste care am știut-o deja în vârsta preșcolară. Deci, la noi în familie, deportarea în Rusia – nu spunea nimeni Donbas sau Ucraina – a fost o temă foarte des discutată și mama a fost și foarte mândră că a reușit să mă aducă acasă.

Ulterior, în anii '50 am auzit că ea spunea că: „De fapt astăzi mă gândesc... ar fi trebuit să-ți dau numele de Ivan”. Asta bineînțeles că a fost un no go. Și dacă aș fi devenit fată, și asta mi-a spus, mi-ar fi dat numele de Sonia. De altfel asta este un lucru care astăzi după-masă când am vorbit, m-a emoționat foarte tare... Perversiunea face ca deportarea în URSS este evenimentul care este responsabil că eu exist. Pentru că mama mea era o femeie foarte rațională. Ea a fost obligată din partea părinților ei să se căsătorească cu tatăl meu, care a fost cel mai înstărit om din

sat, din toată zona respectivă. A fost cel mai bogat neamț din zona Variaș, Periam, Sânicolau-Mare. Nimeni n-a avut o sută zece hectare cât a avut Ochsenfeld. Mama mea, deci, n-a știut că e însărcinată cu mine, dar a știut că se va întâmpla o catastrofă, datorită faptului că nemții vor pierde războiul. A știut că lucrurile se schimbă radical, că n-o să mai fie bogați, deși, în 15 ianuarie, când a fost deportată ea nu a știut că noi suntem săraci lipiți pământului. (*Erați deja săraci?*) Nu eram încă săraci. Am fost săraci începând din martie '45, când a fost reforma agrară și nemții au fost total expropriați. Li s-au luat și drepturile civile, n-au avut drept de vot nemții până în '49. (*Știu că în '46 n-au avut cei care au fost în...*) N-au avut, nu. Și ea n-a știut acest lucru, dar a simțit că lucrurile n-or să mai fie ca înainte și a spus : „fără doar și poate aș fi făcut un avort”. Asta era metoda controlului nașterii, iar religia ne jucând vreun rol, asta s-ar fi întâmplat. Deci eu nu m-aș fi născut. Cinic, dacă vreți așa, să-i dătez viața lui Stalin. Anul trecut, de altfel, am cumpărat o biografie, cred că de nouă sute de pagini, a lui Montefiore, despre Iosif Vissarionovici și am studiat-o foarte sârguincios. (*Și?*) Am fost și în Georgia, am fost acolo cu Elizabeth, ea a fost invitată la un simpozion și am acompaniat-o, dar în ultimii ani conștientizez acest lucru, că dacă n-ar fi fost aceste evenimente, atuncia eu n-aș fi în viață.

(*De altfel, în cartea lui Hannelore Baier cu documente, se vede clar că Stalin a ordonat, deja dinainte de terminarea războiului, a spus că toți nemții din regiunea asta vor fi deportați. Deci, exista deja o hotărâre anterioară.*) Da. A fost o perioadă vorba că rușii n-ar fi specificat ca să fie trimiși numai etnicii germani la „muncă de reconstrucție”, cum s-a numit. Dar am văzut și documente, cum că acest lucru nu este adevărat. A existat, nu știu cum se numește un politician român, care s-a adresat autorităților sovietice, arătând că economia României va suferi în cazul în care...

(*Ea a publicat și o intervenție a Regelui, în sensul ăsta, în care a încercat, Regele Mihai, să oprească, din aceleași considerente ...*) Da? Despre asta nu știu. Există o broșură, pe care chiar o am, în limba română, despre deportare. Acolo am citit aceste lucruri. Mă rog,.... Dar, un alt lucru interesant : mama mea, femeie înstărită, le-a născut pe cele două surori ale mele la Anaheim, care a fost un spital de obstetrică în Timișoara. (*Anaheim – Casa Anei?*) Anaheim, care se afla pe acel teritoriu unde în ziua de astăzi... Pornești din Lahovari cu tramvaiul spre Fratelia, prima stație în dreapta, acum este... (*Fostul Enel, da.*) Exact. Acolo a fost o clinică de obstetrică foarte scumpă, foarte exclusivă, condusă de maici. (*Catolice.*) Da. Și acolo mama mea a născut cele două surori ale mele. Și când, asta este interesant, când mama mea a intrat în România în 21 decembrie 1945, ea nu a știut că de fapt ea este o femeie săracă, care nu mai are un sfanț. A ajuns peste patruzeci și opt de ore la Timișoara și m-a dus direct la maici, pe mine, ca să rămân acolo, ca să fiu

verificat de către medici ș.a.m.d. Și nimeni nu i-a spus că ea nu mai are și nu mai este cine a fost, că de fapt, acuma este săracă. Și ea atunci, primul lucru a fost să meargă cât se poate de repede la Variaș, unde erau surorile mele. În toată această perioadă n-a existat niciun fel de comunicare, mama mea nu a știut nimic despre ce e acasă. A știut doar că are un soț, pe care nu se poate baza. Atunci, tatăl meu nu a fost un om cu mare simț de responsabilitate și asta a știut. Și pe el, bineînțeles și toată familia noastră a fost foarte lovită de faptul că singura lui putere fusese averea lui. Și, deodată, peste noapte, averea lui n-a mai fost și el n-a mai fost nimic. Așa de crud și trist a fost asta, dar așa a fost. Și a reușit să dea un telefon la Variaș... Nu exista telefon în case particulare, ci s-a dat telefon la poștă și bunica îmi povestea că a venit fata de la poștă și a zis că: „Vine o tanti din Timișoara”. Și bunica n-a putut să știe că este fiica ei și foarte mare a fost surprinderea, când, efectiv de la tren a venit mama mea. *(Ei nu știau...)* Ei nu știau dacă mai trăiește, nimic nu știau. Și acuma vine un episod, care mi s-a povestit extrem de des. S-a dus, bineînțeles, vestea prin toate satele nemțești, că a venit un transport din Rusia și că la Variaș este Eva Ochsenfeld, care a fost la Enachievo și au început să vină oamenii. În fiecare zi veneau zeci de oameni, ca să afle dacă ea știe ceva despre soarta rudelor lor. Și zicea că între timp au fost și morți, în lagărul ei și a trebuit să spună acest lucru.

(Și fetele la cine au stat în perioada aceasta?) Fetele au stat la părinții mamei mele, care au fost oameni sănătoși și de încredere. În ce privește această chestiune, mama mea a fost liniștită, că a știut că mama ei este o luptătoare și poate avea toată încrederea și în tatăl ei, care așa a fost. Fără ajutorul acestor bunici, noi n-am fi putut merge la liceu și prin toate greutățile prin care am trecut în anii '50... *(Ei au avut pământ?)* Au avut pământ și ei. *(Și l-au pierdut și ei?)* Da, sigur că da. Bunicul meu fusese în America între 1913 și 1921, și a economisit bani, și a venit acasă, și a cumpărat vreo douăzeci și cinci de hectare. Împreună cu soția lui au avut patruzeci de hectare. Deci, Ochsenfeld, cu averea lui de o sută zece hectare, cu cele patruzeci de hectare din partea bunicilor, deci erau foarte, foarte înstăriți.

(Unde în America?) În America a fost la Detroit. Și asta e treabă interesantă... Bunicul meu e născut în 1897, într-o familie de patru copii, dacă nu mă înșel, el fiind mezinul, dar sora lui Katy s-a căsătorit în 1909 cu un bancher, dar bancher din acesta agricol, din Satchinez, pe numele Krier. Și acest Krier, soțul surorii bunicului meu, o femeie foarte frumoasă... El se pare că a făcut niște afaceri bancare destul de riscante și atunci, socrul lui, adică tatăl bunicului meu a dat garanție pentru niște credite, pământul pe care bunicul meu avea să-l moștenească. Însă în 1911, a fost o criză economică în Imperiul austro-maghiar și toți banii s-au dus pe apa sâmbetei. Bancherul Krier, deci cumnatul a făcut ce trebuia să facă, s-a împușcat... Dar atunci familia a avut responsabilitatea să asigure bunicului meu averea care prin ușurința lor a fost pierdută. Și atunci părinții lui, șvabi din Banat,

și sora lui și bunicul meu, care a avut șaisprezece ani s-au hotărât să meargă în America să lucreze, cu un singur scop, pentru a recupera averea pierdută prin această acțiune ușuratică. Și s-au dus. Mare durere. Pentru părinții lui a fost o experiență foarte dureroasă. Tatăl bunicului meu, deodată a trebuit să măture halele fabricii Ford în Dearborn, Michigan. Și bunicul meu la fel, însă, el având șaisprezece ani, a înflorit în America. La vârsta asta a putut să lucreze la acea fabrică și a devenit un american. Avem fotografii acasă. Sora lui, văduva, motivul pentru care a avut loc toată această presiune, a lucrat ca gospodină la o familie înstărită de americani, unde a gătit și a făcut curat, foarte apreciată. Însă, pentru părinții lui n-a existat nicio clipă. În clipa în care au strâns suficienți bani, s-au întors. Ei au trimis banii în România, existau niște evrei, totdeauna despre asta se vorbea, se trimiteau bani la niște evrei în Timișoara, niște intermediari, care atuncea au schimbat banii ăștia în valuta care a existat aicea. Și au cumpărat pământ. Vă dați seama, tot acest pământ. Și atuncea, bunicul meu nu a dorit să se întoarcă, bineînțeles, dar a trebuit să vină, spunea el... L-au trombonit să fie companion de călătorie și au venit înapoi prin Marseille. Și bunicul meu a adus un gramofon, o mobilă, vă spun de circa un metru jumate, pe care l-am avut până în vara când am vândut casa, în 1968. Bunica mea a vândut acest obiect minunat unor țigani, care făceau afaceri cu țigani din Serbia. Aceste obiecte cred că au aterizat undeva prin niște *flomarkturi* în Germania. Precis așa a fost. Însă, n-am avut niciun fel de sentiment pentru lucruri vechi, curios.

Acum o să vă spun ceva, un alt fenomen care l-am auzit foarte des în familia noastră. În această călătorie pe vapor din America în Europa..., pe acest vas a călătorit Mary Pickford. Mary Pickford era starul numărul 1 al cinematografilei mute, care era la clasa I pe a acest vapor, cu soțul ei, Douglas Fairbanks. Și din motive de PR, în fiecare seară a venit în clasa a II-a sau a III-a, nu știu în care a călătorit bunicul meu și a acordat un dans unui flăcău. Și unul din acești flăcăi a fost bunicul. El, totdeauna ne-a povestit: „Eu am dansat cu Mary Pickford”, bineînțeles.

(Când s-a întors, ce vârstă avea?) S-a întors în 1921, a avut douăzeci și patru de ani. Și atuncea, ajungând la Variaș s-a îndrăgostit de bunica mea, de Katharina, care i-a promis că după ce sunt căsătoriți va pleca cu el în America. S-au căsătorit și ea a refuzat să se ducă. El atuncea s-a aranjat cumva. Însă, tot satul râdea de el. El povestea, bineînțeles, totdeauna despre isprăvile sale în America. *(Vorbea și limba?)* Vorbea și limba. Era americanizat sută la sută. Îi spuneau: „Hans der Amerikaner”. *(Aproape fiecare sat avea câte un american.)* Da. Și el, atunci a devenit un țăran foarte fericit, de fapt, foarte cumsecade, plin de simțul responsabilității, care n-a vorbit englezește decât când a fost foarte bătrân. La peste șaptezeci și cinci de ani, când devii puțin senil. Atunci a început să spună cuvinte, cum, de exemplu este cuvântul „hobo”. Un „hobo” este un vagabond. Deci, când voia să spună de cineva, spunea un „hobo” sau așa. Asta a fost povestea. Foarte interesant, el a pornit din

Dearborn, Michigan; este o suburbie industrială a orașului Detroit. El a fost acolo și în călătoria înapoi în Europa a dansat cu Mary Pickford. Și acum vine o chestiune interesantă.

În 1986, eu la vremea respectivă lucrând, printre altele și ca interpret de judecătorie pentru limba engleză în Frankfurt, am făcut o călătorie, în calitate de interpret cu un judecător, exact în acest oraș, Dearborn, pentru a-l audia pe vicepreședintele firmei Ford, care era martor citat într-o cauză civilă, extrem de mare, care a avut de a face cu firma Opel, de lângă Frankfurt. Deci, martorul a refuzat să vină la Frankfurt, deci ne-am dus noi la el. După acest act, vicepreședintele de altfel a fost instruit de către mine, care am tradus tot ce i-a spus judecătorul, că are drept la tăcere, altfel ar trebui să se învinovățească singur, a spus o singură propoziție : „Prefer să tac”. (*râde*) Deci am făcut călătoria asta... Mă rog, a fost o călătorie interesantă, de serviciu, am călătorit *business class* ș.a.m.d. Când am venit înapoi, am plecat eu mai departe, în orașul Seattle, pe Coasta de Vest, unde am vizitat un prieten și când am zburat înapoi, peste zece zile, am stat tot la *business class*, vreo trei ore și jumătate, lângă un domn, care arăta ca un contabil. Eu am stat lângă geam, el a stat lângă gang și toată lumea am avut impresia că se uită la mine. În seara precedentă, băusem puțin cam mult cu prietenul meu și am avut impresia că ceva nu e în regulă cu mine și toți se uită la mine. Nu am dat deloc importanță persoanei care a stat lângă mine, care a lucrat, a scris ceva, o persoană total plicticoasă. Când am aterizat, cred că la Washington D.C., la ieșire în terminal, două sau trei echipe de televiziune s-au aruncat pe acest fost vecin de scaun cu mine și imediat au format cercuri în jurul lui și eu m-am retras și am început să mă uit și eu: „Oare lângă cine am stat acum?” Și atunci am întrebat pe cineva cine este acest domn și mi s-a spus: „What? You don't know? This is the richest man in the world, Bill Gates.” (*râsete*) Deci, am stat lângă Bill Gates, trei ore și jumătate fără ca s-o știu. Dar paralela cu bunicul meu este această călătorie din Dearborn înapoi în Europa, el având contact cu o celebritate și eu la fel. Deși eu n-am știut și n-am dansat cu el. (*Exact.*) Cred că, a fost foarte fericit Bill Gates că în sfârșit a avut pace, trei ore jumătate. Pentru că americanii sunt foarte entuziasmați când stau lângă o personalitate, imediat vor să primească autograf, deci asta este doar așa, o anecdotă.

(*Să revenim la Variaș.*) Deci, marea tragedie a bunicului meu, că nu s-a întors și atunci, toate pământurile câștigate în America s-au dus. Plus că Securitatea a avut un ochi pe el, pentru că a fost unul din America care s-a întors... toată isteria aceea.

(*Deci au fost în atenția Securității? S-au interesat de ei?*) Deci, noi fiind așa de bogați, asta a fost iarăși o tragedie, noi n-am fost primiți în colectiv, pe motiv că:

„Păi n-aveți nimica, dacă vii în colectiv mai trebuie să ai o căruță, mai trebuie să ai...” Noi n-am avut absolut nimic. (*V-au rechiziționat și bunurile?*) Absolut totul. (*Au avut și cai, și animale?*) Sigur că da, am avut tot ce a avut o gospodărie foarte mare. Am avut și două tractoare. Deja atunci, vă închipuiți. Eu vin dintr-o comună, care pe jumătate a fost germană, pe jumătate sârbească și așa mi s-a povestit mie întotdeauna că... bunica mea spunea: „Atâta timp cât noi, nemții, am avut cuvântul, n-a pus neamț în satul sârbilor”. (*N-a pus piciorul.*) N-a pus piciorul. Erau separați, mai puțin strada pe care am locuit noi, strada de mijloc, care era mixtă. Deci, am avut un vecin sârb și un vecin neamț și după aceea, iarăși a venit un sârb. Și această stradă s-a numit Valașkas, adică Strada Valahă. (*Erau și români?*) Nu, deloc. Abia după aceea au venit așa numiții „coloniști”: aromâni și... (*Basarabeni și bucovineni.*) Vasile Șirli, un muzician, el a fost vecin cu mine. (*E din Variaș?*) Da. (*Sau venit?*) Născut acolo. (*Și el ce era, basarabean?*) Nu, era meglo... (*Megleno-român.*) Da. Și eu l-am reîntâlnit pe Șirli prin Elizabeth. Și am fost foarte surprins când am auzit de la Șirli, că el, copil de familie refugiată, care au fost băgați într-o casă nemțească, au fost bine primiți. (*Au primit pământ?*) Da. Șirli astăzi are numai și numai amintiri pozitive, de faptul cum familia lui, de coloniști, a fost bine primită de către această familie. N-am putut să identific această familie care a fost fără doar și poate o excepție, pentru că eu acasă n-am auzit decît...

(*Aveau o poziție mai bună față de macedoneni, decât față de basarabeni și bucovineni care veneau din URSS.*) Asta se poate. Dar știu că bunica mea n-a acceptat pe absolut nimeni, fie el macedonean. (*Nu i-au obligat să-i ia?*) Nu, am avut coloniști vreo două luni de zile, dar totdeauna n-au stat mult și știu că s-a vorbit urât de ei. Asta așa era. Bunica maternă, ea n-a cunoscut români deloc și pentru ea toată nenorocirea, adică luarea averii noastre și tot a fost responsabilitatea românilor. Ea n-a spus că comuniștii ne-au luat, ea a spus că *die Rumänen*. Deodată erau prezenți și averea n-a mai fost prezentă. Și totul era altfel.

(*Mai erau și alte familii așa bogate?*) Nu, datorită acestui fapt a existat și invidie, bineînțeles. Eu, copil fiind, am simțit asta foarte des. Mă numesc Ochsenfeld, tradus „câmpul boiler – plai cu boi”. Am avut un profesor de liceu, foarte cunoscut în Timișoara, s-a numit Johann Bach, profesor de rusă. De fapt a învățat rusa în deportare, că și el a fost deportat. (*În deportare acolo sau în Bărăgan?*) Nu, nu. În deportarea în Uniunea Sovietică, acest Bach, în cei patru sau cinci ani, câți au fost, a învățat rusește, a devenit membru în Partidul Comunist, în deportare. Și asta s-a putut, sigur. Și a venit înapoi și a fost sărbătorit, bineînțeles. A fost secretarul de partid al Liceului 10, fostul Notre Dame din Timișoara. Și Bach m-a chinuit. El l-a cunoscut pe tatăl meu, el dintr-o familie săracă. (*Era tot din Variaș?*) Nu era din Variaș, nu știu cum, ce tangențe și unde s-a întâlnit cu tatăl meu. (*Și erai la liceu?*) La liceu și el a fost profesor de rusă. După aceea a făcut engleză la seral și

a devenit profesor de engleză. Știu că mă lua la tablă - ceea ce vă povestesc eu se întâmpla în anii 1958 – 1959- mă lua la tablă și trebuia să declin un adjectiv și un substantiv în rusește. Și cum ei au șapte cazuri sau opt chiar, puteai să faci destul de multe greșeli. Și pentru fiecare greșeală îți trăgea un punct de la nota zece. Și eu ajungeam sub patru. Și acum vine tovarășul Bach atuncea, s-a pus așa spre clasă, teatral și a spus: „Uitați, pământul s-a dus, dar boul a rămas”. De la Ochsenfeld. *Das Feld is weg, der Ochse is geblieben. (Formidabil.)* Datorită acestui fapt eu nu am suferit,... n-am mai vrut nimic din ea și nu m-am gândit o clipă să fac cereri de recuperare sau așa ceva. Și același lucru se referă și la surorile mele. Totul s-a dus pe apa sâmbetei, nu știm ce e cu el și nici nu vrem să știm. Ne-a adus numai nenorocire.

(*Deci, din '49 ai rămas la Variaș? A rămas familia acolo?*) Familia a rămas acolo. Deci, părinții mei au divorțat în '49. Tatăl meu era foarte mare șmecher. Tatăl meu a reușit, el fiind născut în 1921, a reușit să nu fie nici pe front ca soldat german, nici pe front ca soldat român. Cu banii lui i-a mituit pe ofițerii români, încât el oficial era ordonanța unui general și plătise pe altcineva să facă jobul acesta. Și tatăl meu a putut, în uniformă de soldat român, să se plimbe cu un BMW 750, cu armă de vânătoare, prin Variaș, în anii '43 – '44. Care a supărat foarte mult pe unchiul. (*Cu o mașină?*) Nu, BMW era o motocicletă. (*BMW?*) Da, BMW ca și mașinile. Așa și ceea ce bineînțeles, că nu a arătat deloc bine în contextul satului, pentru că așa spune optzeci la sută din băieții nemți din Variaș au fost pe front, sau în SS, sau în Wehrmacht și doar douăzeci la sută... Foarte mulți băieți din familii înstărite, de altfel, care din aceleași motive ca tatăl meu s-au înrolat la români și n-au trecut la nemți, pentru că au știut că cu bani mulți îi poți mitui pe români și așa a și fost. Însă nemți, mame, soții de nemți ai căror copii au murit pe front, într-o noapte au vandalizat frontul casei noastre. (*În ce fel, au dat foc sau...?*) Nu, nu, cu motorină. O stigmatizare vizuală, dacă vreți. Și au strigat lozinci de felul: „Copiii noștri mor pe frontul de est, ca să apere averea ta, porcule Ochsenfeld și tu te plimbi cu arma de vânătoare prin Variaș”, lucru, care de altfel a fost adevărat. A avut loc un proces penal și femeia care a organizat această campanie a făcut opt luni pușcărie. Este cunoscut sub „Procesul Antonsep”. (*În ce an?*) În '43 – '44 trebuie să fi fost. Antonsep. Asta era o familie de șvabi foarte înstăriți, al căror fiu a fost la SS și ea... (*A murit în război?*) Nu, n-a murit. A rămas prizonier la englezi sau undeva, a rămas în Germania. Și în sat, prin '53 – '54, știu că a avut și un fiu și mama acestui fiu era o bună prietenă a mamei mele. Deci acest Antonsep a murit într-un accident de motocicletă. Mă rog, după război. (*Și după prizonierat.*) Da. (*Și ce s-a întâmplat cu tata după '49?*) Cu tata, atunci în '49 au divorțat. Eu atunci pe tata îl țin minte foarte traumatizat, adică el era ilegal, adică, nu a fost nici în armată. După aceea s-a eschivat de la deportarea în URSS. A fost căutat, dar el trăia undeva prin niște

beciuri în Timișoara. El avea foarte multe conexiuni. Și s-a ascuns. Eu țin minte, de două-trei ori pe an, noaptea la trei, mă scutura cineva din somn, m-a îmbrățișat cineva, care de obicei mirosea a fum și nu mirosea bine, și mi s-a spus: „Asta e tatăl tău”. Și el atunci m-a îmbrățișat, a plâns și-a plecat. O treabă total traumatizantă. Așa o țin minte și astăzi.

(Și unde a plecat?) A plecat, a dispărut iarăși în Timișoara, într-un beci sau ceva. Și atunci în '52, la o razie în Timișoara l-au găsit fără buletin valabil, l-au prins și fără condamnare că nu știu ce i-ar fi putut imputa, în afară de faptul că era chiabur. *(Deci au venit să-l aresteze?)* Da, a fost arestat și a fost trimis la Canal, unde a stat câteva luni, dar eliberat a fost din lagărul sau pușcăria din Ocnele Mari. Și el atunci prima oară în viața lui a muncit. A muncit într-o fabrică de cherestea. *(În timpul detenției?)* Da. Și el mi-a povestit ulterior despre această perioadă. A fost închis cu foști miniștrii. Lui i-a plăcut, de fapt atmosfera de acolo, el era foarte citit, tatăl meu de fapt n-ar fi avut mare ghinion. Tragedia a fost această avere, pe care el a moștenit-o și a rămas orfan la opt ani, groaznic... *(A făcut școala?)* Deci, mama lui, Apolonia Anton, o fată de șapteșpe ani a fost obligată iarăși, să se căsătorească cu tatăl lui, cu Josef Ochsenfeld, un băiat de douăzeci și nouă de ani, care a fost așa de bogat... S-a născut tatăl meu și după... Tatăl lui a fost ofițer de carieră la austromaghiari. El venise cu o boală, eu n-am aflat niciodată ce, din război și a murit la câteva luni după nașterea tatălui meu, în 1921. Atunci, situația a fost următoarea: o văduvă foarte tânără, de nouășpe ani sau cât o fi avut mama lui, tatăl meu, un copil sub un an, care este moștenitorul acestei... Peste un an s-a ivit următoarea ocazie..., un alt Ochsenfeld, un văr de-al soțului ei mort, a rămas văduv, și atunci cei doi au fost căsătoriți, dar cu tot felul de contracte de separare a averii. Când tatăl meu a avut șapte ani, mama lui a rămas însărcinată cu noul soț legal. Însă întrucât ar fi adus prea multă dezordine în administrarea averilor, n-a avut voie să facă copilul, a făcut un avort, s-a infectat și a murit. Și tatăl meu la opt ani a rămas orfan de ambii părinți. Și acum a început cel mai urât lucru și anume cele două familii din partea tatălui și a mamei, au procesat la instanță de familie pentru a primi copilul, pentru că cine a avut copilul a avut și administrarea averii.

(Deci, toate lucrurile s-au întâmplat în jurul acestei averi.) Toate lucrurile negative, pe care le-am învățat eu la socialismul științific, la exemplul familiei mele sunt probate cu multă, multă durere. Așa este! Așa o pedeapsă... Însă, cum a primit și familia mamei, datorită acestui lucru, au primit. Spun acum, lucrurile sunt așezate, noi n-am avut niciun fel de profit, numai necazuri am avut datorită faptului că am fost cu clopoțelul acesta, cu coadă de chiabur, însă am avut o mamă așa de luptătoare, care a reușit de una singură să ne... A știut un lucru imediat, singura șansă în această nouă ordine socială este educația, ea deși nu a avut decât șapte

clase: „Toți copiii mei trebuie să facă școală”. Și doi dintre noi trei au făcut și facultate.

(Tatăl a făcut școală?) Nu. Tata nu a făcut nicio școală. *(Nu? Că ați spus că era foarte citit.)* Era foarte citit, da. A avut cea mai mare bibliotecă. *(De unde? A moștenit-o?)* Nu știu, el a cumpărat, că știu că bunica mea șvăboaica, din partea mamei, întotdeauna a fost foarte nemulțumită: „Câți bani mai cheltuiește ăsta pe cărți!?” Și am și o fotografie de-a lui, unde stă în curte și citește.

(Și ai văzut vreodată, ai apucat să vezi biblioteca?) Biblioteca tatălui meu... Atuncea când se știa că vin rușii, bunica mea... Se știa, trebuie să faci două lucruri: tot alcoolul care-l ai în casă să-l ascunzi sau să-l distrugi, pentru că dacă vin rușii și se-mbată și nu mai știu ce fac?... și toate cărțile, știu eu, fiecare a doua carte, probabil, a avut înscrise însemne fasciste pe ea, cum ar fi svastica sau vulturul. Deci toate aceste cărți s-au distrus, au fost arse. Au rămas câteva cărți, știu eu, vreo douăzeci de cărți din biblioteca tatălui meu. *(Și ce citea? Literatură sau ce citea?)* Țin minte o carte, care a devenit o carte de căpătâi de-a mea, care a fost varianta fascistă a lui Robinson Crusoe. *(Da? Există o variantă fascistă?)* Da, bineînțeles că da. Robinson nu era englez, ci era neamț. Sigur că da. *(Cum se repetă lucrurile în istorie, știți...)* Da, a avut și un nume foarte nemțesc. Inventivi, toate clișeele acestea pozitive ale neamțului le-a avut acest Robinson Crusoe neamț, Sigismund Rüstig.

(Au plecat mulți atunci deportați când a plecat mama din Variaș?) Deci, știu că era singura din Variaș. Mama mea era singura din Variaș care s-a întors cu primul transport. Era un fenomen, au venit oameni până și din Transilvania la noi, era absolut primul transport care a venit înapoi. *(Au plecat mulți tineri din Variaș când a plecat ea, nu?)* Da, toți cei care (...aveau vârsta.) Așa. Vecini cu noi era această Katarina Kühn, despre care mama mea mi-a povestit, eram pe aceeași stradă, pe Strada Valahă.

(Și ce ți-a povestit despre ea?) Că a dus-o mult mai bine, că avea meserie. *(Băiatul a avut probleme, că a rămas acasă.)* A rămas acasă fără mamă, a rămas cu bunicii lui, probabil, dacă a avut. Dar din Variaș au fost foarte mulți care au plecat, satele erau goale. Bărbații între șaptesprezece ani și patruzeci și cinci de ani, toți tinerii erau în război. Nu erau în sat decât copii și bătrâni, și oameni bolnavi, și nebuni. Voiam să spun, un caz foarte tragic este cazul cumnatului meu, Niki, care era tot din Variaș, născut în '39. Tatăl lui era mecanicul morii noastre mecanice, mama lui casnică, amândoi în acest segment de vârstă și, deodată, au dispărut părinții. Și el, un băiat de șase ani a rămas la bunică-sa. *(Era rudă cu tine, deci?)* Nu, nu, nu. El acuma este rudă cu mine, prin alianță, pentru că s-a căsătorit la începutul anilor '60 cu sora mea, cea mai în vârstă. Și de acolo cunosc și văd astăzi consecințele acestei traume, care nu a fost reparată niciodată. Deci, cum să spun, societatea șvăbească needucată, în primul rând, cu copiii nu s-a vorbit deloc. Erau

niște popice. (*Asta nu era și la tine, nu?*) Deci, copilul ăsta, deodată înainte să înceapă școala nu mai erau părinții și bunică-sa, foarte bătrână deja, atunci și surdă, i-a spus că sunt plecați la Timișoara și că o să vină ei. Și n-au venit. El atunci... Se povestea, mama lui povestea asta așa, puțin... dar nu a văzut tragedia, asta m-a speriat, deci mama lui n-a văzut tragedia. Ne-a povestit bunica că se ascundea sub pat și n-a vorbit aproape doi ani de zile, i-a pierit graiul. (*Extraordinar!*) Vă dați seama ce traumă groaznică? (*Păi dintr-o dată, ... un copil de cinci ani înțelege.*) Și plus că nu-i spui, eu înțeleg că bunică-sa n-a știut altceva ce să-i spună, că n-a știut nici ea dacă ei o să mai vină. (*Și s-au întors?*) S-au întors amândoi, sănătoși, da, da, da. Dar târziu, taică-su a venit abia prin '49 și mamă-sa a venit puțin mai devreme. Astea sunt niște tragedii și câte cazuri nu sunt...

(*Surorile tale n-au suferit?*) Nu, nicidecum. A fost totuși o perioadă destul de scurtă. (*Și-au fost bunicii care...*) Deci, noi toți trei copii am fost foarte diferiți unul de celălalt. Știu că atunci când mama mea a venit înapoi, surorile mele erau răsfățate de către bunica și mama a făcut ordine și disciplină. Și sora mea îi spunea bunicii, care a avut doi ani jumătate, dacă nu poate să spună lui tanti aceasta să se ducă înapoi în Rusia. (*Avea doi ani jumătate?*) Da, cam atât, Hergard. (*Atât avea când s-a întors mama?*) Cam atât trebuie să fi avut, păi ea este născută în martie '43 și mama s-a întors în decembrie '45, deci trei ani să fi avut. Cam trei ani. (*Dar era și mică, n-avusesse timp să...*) Dar de altfel, în ziua în care eu m-am născut, mama mea a avut, duse cu ea în deportare, niște fotografii ale fetelor sale. Și a scris fetelor niște texte așa de frumoase, care există și se pot trimite. (*Extraordinar!*) Nu știu dacă tu cunoști, există un film documentar, pe care l-a făcut Răzvan Georgescu: „Pașaport de Germania”. (*Dar cum să nu? L-am și văzut.*) Acolo eu citesc. Eu vorbesc destul de mult despre deportare pentru că eu motivez plecarea nemților în masă de aicea, datorită faptului că s-a pierdut încrederea în această țară și acesta este unul dintre motive. Sunt convins că așa este.

(*Ce s-a întâmplat cu tine, spune-mi. Când v-ați mutat la Timișoara? În primul rând, în '51 n-a fost deportat nimeni?*) Nu, nu, nu. În Bărăgan n-am fost deportați. Eu cred că am avut, totuși, noroc. Noi n-am fost în Bărăgan. (*Dar au fost mulți deportați din Variaș.*) Da, au fost. A lipsit totuși un bărbat, nu era decât bunicul meu, destul de în vârstă deja și nu erau în rest, decât copii și două femei. (*În casă, că așa era principiul, pe case.*) Da. (*Și nu mai era averea*) Nu mai era averea. Eu nu știu care este motivul pentru care..., chipurile am fi fost pe listă... Că țin minte, că deja împachetasem, eu eram bucuros că o să mergem cu trenul. Țin foarte bine minte. (*Serios?*) Da, am fost destul de dezamăgit că nu ne-am dus. Pentru mine cea mai mare aventură a fost să te duci cu trenul. Și bunica mea plângea, și noi am rămas, n-am plecat în Bărăgan, ar fi fost o catastrofă. (*Tata era tot în sat?*) Tata era tot ascuns, era perioada... Abia după Bărăgan. Dar părinții mei deja erau divorțați.

(*Și v-ați mutat la Timișoara? Ai făcut școala în sat?*) După aceea, am făcut școala în sat. (*Germană?*) Germană, nici n-a încăput altă... Sora mea născută în '41, în clasa ei erau peste patruzeci de copii. Sora mea născută în '43, în clasa ei erau știu eu, încă treizeci și cinci. E, eu în '45 am mai fost doar șapte. (*Extraordinar!*) Dezvoltarea războiului. Vezi foarte clar acolo. Am făcut patru clase în limba germană, două din ele, însă împreună cu altă clasă, deci o învățătoare la două clase. Deci, a predat simultan la clasa I și a III-a. (*Și învățătoarea era din Variaș?*) Era din Variaș și nu era o învățătoare calificată, era o suplinitoare. Zic că a făcut un job destul de bun. (*Știa nemțește?*) Da, da, nemțoaică. Acolo n-a existat... Atuncea în clasa a V-a, directorul școlii, Tittenhofer, un neamț, a promis părinților noștri că noi vom fi școlarizați cumva particular de către el și un alt profesor de acolo și vom da examene, ca să nu... Dar Inspectoratul General nu a acceptat și după două săptămâni după ce a început școala... (*În ce an?*) În 1956, deodată m-am trezit la internatul școlii germane din Periam, la opt kilometri de Variaș. Mă rog, a trebuit să locuiesc acolo, unde am stat un an. Și acest lucru atunci a fost foarte dureros, pentru că am fost total... nu am fost deloc... (*Dar de ce, nu era clasă?*) Nu erau suficienți copii, nu puteai să faci o clasă, nu s-a putut justifica o clasă cu numai șapte copii și cu predare în limba germană. (*Clasa a VIII-a sau a IX-a?*) Nu, a V-a. (*Deci, când ai trecut în gimnaziu, cum ar fi.*) Da. Și a atunci optiunea ar fi fost să mă duc sau la școala cu limba de predare în română sau la școala cu limbă de predare sârbă. Acolo erau suficienți copii, dar mama mea nici n-a clipit din ochi și m-a zvrălit la internat. Dar eu n-am fost așa pregătit pentru asta, eram așa de neindependent. (*Cât aveai? Unșpe ani?*) Unșpe ani. Eu n-am știut să-mi leg șireturile la pantofi cum trebuie și mi-a fost frică datorită acestui fapt. N-am știut să-mi fac patul singur. Noi așa am fost crescuți, total greșit.

(*Deci, ți-ai făcut și tu experiența traumatică?*) Da, astăzi mă bucură, de fapt, toată istoria mea, pentru că în cele din urmă mi-a folosit. Femeile alea din casa mea m-ar fi făcut harcea parcea, așa este. (*Prea protectoare.*) Așa este. Totdeauna am auzit, și astăzi mai aud de la una dintre surorile mele, că eu datorită faptului că m-am născut în acest lagăr, a existat într-adevăr totdeauna o legătură foarte specială între mine și mama mea. (*Erai și băiat, cel mai mic.*) Am fost chipurile totdeauna avantajat și protejat și favorizat.

Intervine **Elisabeth Ochsenfeld**: *Adevărul este, eu pot să spun că el este cel care seamănă și fizic, și la caracter.... Ei sunt sensibili și poetici, să zic așa.*

Mama mea a fost un caracter cu totul special.

E.O.: A fost o femeie specială.

(*Și a venit la Timișoara cu tine?*) Nu, nu. Atunci am fost la Periam, după aceea în clasa a VI-a surorile mele fiind la internatul Liceului 10, liceului german Notre Dame, vizavi de Maternitatea de la Odobescu și aici vă mai spun ce a făcut

acest ticălos, Bach, profesorul ăsta care era el destul de spiritual, cel care a spus: „Pământul s-a dus, iar boul a rămas”. (*Da, am înțeles.*) Țin minte, la o oră de rusă o fată, în clasa XI-a sau așa ceva, se uita pe geam. Când te uitai pe geam, cum era clasa noastră, vedeai geamurile maternității. Și atunci, Bach spunea: „Uită-te numai, uită-te, pentru că peste foarte puțin timp te vei uita de acolo încoace, uită-te cât timp te poți uita de aici încolo”. Ce tâmpit! O dată, iarăși am avut un incident care a fost unic, cred. Pe Bach îl părăsise nevasta și multe scandaluri ș.a.m.d. și eu m-am și răzbunat pe el, de altfel în felul meu. Am avut o colegă de clasă Brunhilde, care a avut sâni foarte frumoși. Și Bach a luat-o la tablă și cumva el ștergând tabla a reușit s-o atingă la piept. Și șvăboaica asta în fața clasei i-a tras o palmă. N-am să uit asta. (*râsete*) (*Mare satisfacție...*) Da, mare satisfacție am avut. (*De unde era? Tot din Variaș?*) Nu, din Bulgăruș. (*Și mai știi de ea, ce-a devenit?*) Da, profesoară a devenit, trăiește în Germania. (*Deci din clasa a VI-a ai ajuns la Timișoara?*) La Timișoara, la internat. Foarte interesantă poveste. (*Era secție și de băieți și de fete, separat?*) Da, da. Și internatul acesta,... eu mă gândesc dacă asta a fost o măsură voită sau nu a primăriei. Pe noi, băieții nemți, majoritatea taților noștri au fost în SS sau la Wermacht, eu am fost o excepție. Deci, pui de fasciști, dacă vrei. Ce crezi? Unde ne-au cazat? La sinagoga din Iosefin. În curtea sinagogii de pe strada Reșița. Acolo în curte trebuie să treci prin toată sinagoga. Este o clădire, unde a fost internatul puilor de fasciști. Și noi de două ori pe zi, în pas de defilare treceam prin această sinagogă. Or, în vremea respectivă în Timișoara mai erau evrei ortodocși. (*Știi că o vreme a fost singura funcțională.*) Da, acolo era baia comunală, acolo era șecterul, deci cu ritualurile. Și m-am gândit – bine, nu atunci m-am gândit – cum s-au simțit evreii respectivi știind cine suntem noi. Mă întreb dacă asta a fost o chestie voită sau nu. În orice caz, în perioada în care am fost la acel internat... (*Deci, era secție germană.*) Era secție germană, dar nu numai, la internat erau și băieți români, dar cred că majoritatea am fost nemți, care făceau germană. Și pe mine, rabinul m-a ales, sunt și astăzi foarte mândru, arătam așa inocent, probabil, ca în ziua lor de sărbătoare, când ei n-au voie să facă nimica, eu să merg să aprind și să sting lumina. Pentru asta primeam un sandwich cu ceva groaznic pe el, o pastă de pește. Noi, șvabii, nu cunoaștem peștele deloc. (*Da, serios? Asta n-am știut.*) Nu. Și acest pește era cu ceapă sau ceva și dacă nu ești obișnuit...

Așa, dar voiam să vă povestesc totuși răzbunarea mea pe acest Bach. Pe Bach l-a dat afară soția. El era foarte zgârcit... și atunci a venit să locuiască la internat și a devenit pedagogul nostru de noapte. Adică începând de la ora 18, noi am fost în regia lui Bach până la micul dejun. Și Bach, nu știu unde a învățat asta, era un sadic, ne controla, de exemplu cum ne puneam cămășile, cearșaful trebuia să fie așa de întins, încât el arunca cu un bănuț și bănuțul trebuia să sară, trebuia patul să-l faci din nou. Era un sadic cretin. (*Asta a învățat în URSS, probabil, în lagăr.*) Nu știu. E mai

degrabă ceva nemțesc, așa. Nu știu, trebuie să fi fost într-o școală nazistă înainte, nu știu. (*Dar ai spus că a fost deportat, nu?*) Da, a fost deportat. (*Păi asta a fost.*) Dar nu cred, așa ceva nu s-a învățat în Rusia. Nicidecum, nu, el trebuie să fi auzit asta, nu știu. În orice caz, verifica cum ne făceam pantofii cu cremă și se uita și înăuntru. (*Asta era tot în anii '60, nu?*) Acuma ce vă povestesc sunt anii '58 - '59 - '60. Și se uita dacă ai dat cu cremă și înăuntru, acolo unde e limba bocancului. Și dacă nu, iarăși pedepse. Totdeauna ne-a dat exemplu perechea lui de pantofi din piele, negri, pe care i-a avut de douăzeci de ani, pentru că totdeauna a făcut cu cremă cum trebuie, și țin și nu știu de câte ori le-a pus talpă nouă ș.a.m.d. El își făcea pantofii totdeauna seara și îi punea în fața camerei sale. Asta a fost în '57 - '58, pentru că în spatele acestei clădiri din curtea sinagogii a fost o cazarmă sovietică, erau acolo soldați ruși. (*Ce combinație.*) Ce combinație curioasă! Așa,.. și eu într-o noapte m-am sculat, n-am spus asta nimănui, am luat un pantof și l-am aruncat în curtea soldaților ruși. (*râsete*) Îți dai seama ce teroare a făcut Bach cu noi, ne-a pus sub duș rece. (*Serios?*) Ne-a torturat ca să afle cine a făcut asta. Și eu am fost atât de deștept să nu spun nimănui și n-a aflat niciodată. După aceea a și tăcut din gură, că și-a dat seama că de fapt și colegii lui de la sala profesorală au știut ce cretin este. Cred că s-ar fi făcut el de râs. (*Cam ce vârstă avea? Era tânăr încă?*) Nu, avea peste patruzeci și cinci. (*Era relativ tânăr.*) Cretinul dracului. Când el a fost student la seral, doamna Popa, Mariana Popa care a predat acolo, o dată, o săptămână sau ceva a fost bolnavă și a avut un curs practic și eu am fost suplinitorul ei. Și am devenit eu profesorul lui Bach la un exercițiu de traducere. Așa se întâmplă. (*Erai la catedră deja, nu?*) Da. (*Și ai terminat liceul...*) În '63. Și după aceea, habar n-am știut ce să fac, am știut doar că nu vreau la armată, dar am fost total derutat.

(*Erau secții, reală, umană deja?*) Da, eu am fost la reală, deși n-aș fi avut de căutat nimic la reală, dar dacă te transferai la umană trebuie să te duci la Lenau, ceea ce nu știu din ce motive nu s-a făcut. Și-am rămas la real. (*Tot germană?*) Tot germană, până la sfârșit, nu a existat acolo nicio îndoială că poate să fie altfel. (*Și atunci, cum ai decis ce vei face mai departe?*) Am știut doar că nu vreau să plec în armată și m-am înscris la Școala tehnică textilă. Doi ani de zile am făcut aceste cursuri, dar știind că n-o să devin niciodată tehnician țesător sau așa ceva, făceam asta pentru că știam că la fabrica de textile sunt multe gagici drăguțe, fete care chicotesc și pot să le ciupești și multe gesturi din astea. (*Știi asta?*) Sigur că da. Mergeam la dans, la cluburi muncitorești. (*Păi, cluburile muncitorești erau locuri foarte importante de socializare.*) Da, da. La ILSA, la bumbac, mergeam la dans, vai ce frumos a fost ! Da, atuncea s-a întâmplat ceva. Am avut o prietenă, o evreică, Eva Sugar, care urma să plece în Israel cu familia. Așa, și lua ore particulare de engleză de la doamna Nașiț (Naschitz?), o doamnă drăguță, o familie evreiască așa de faină! (*Era din Lugoj, de la fotografii celebru?*) Nu, nu, nu. Era o familie de

doctori. Și copiii erau amândoi studenți la medicină și doamna Nașiț (Naschitz?) știa engleză. Și locuia într-una din aceste case foarte frumoase; când mergi pe strada Doja, spre Lahovari, prima stradă la stânga. (*În Piața Plevnei.*) Exact acolo. Pe partea stângă sunt niște case splendide. Acolo au avut loc aceste ore particulare, ale prietenei mele de atunci. Și eu aveam voie să stau într-un colț, să tac din gură și să ascult. Și atunci am prins eu. (*Cum se predă?*) Nu, am avut și la liceu, am avut profesorele cele mai bune. La liceu am avut-o pe Mariana Popa. (*Mariana Popa a predat acolo?*) Da. Acolo a fost ea repartizată. (*Și copiii mei au învățat engleză cu ea.*) Da, însă eu m-am aprins pentru engleză atunci, acolo pasiv și atunci am început să mă ocup de engleză. Și m-am dus și am învățat, m-am pregătit pentru admitere. Eu n-am avut condiții, am stat într-un beci, pe Miron Costin, patru băieți într-o cameră de poate douăzeci de metri pătrați. Efectiv nu puteai. Patru golani, așa este. Și m-am dus zi de zi la biblioteca, care astăzi se numește Sorin Titel, aia de la județean. Acolo m-am pregătit eu pentru engleză. (*Singur?*) Singur m-am pregătit. (*Și școala textilă?*) Cu școala textilă trebuia să faci un contract cu o întreprindere textilă de undeva din țară, că vei lucra atuncea doi sau trei ani după aceea, asta era obligația. Că trebuia să faci o practică în producție de două luni, în timpul vacanței, în care ei au fost obligați să-ți asigure cazarea și masa. Și au fost așa de șmecheri, au făcut contract cu o fabrică, care s-a numit *Întrecerea Socialistă* din Constanța, pentru că știam că sunt acolo unde-i bătaia peștelui. Era o fabrică de in și cânepă, o fabrică de saci, deci, din punct de vedere al meseriei era sinucidere. Niște suveici, vă spun. O suveică, de obicei, e așa cum le pictează ei... Ceva de vreo cinci kilograme, era periculos că săreau din război, pereții erau plini de găuri. Era o bombă aia, putea să teucidă. Dar am avut așa un noroc, când am apărut acolo, la practică, inginerul ăla șef s-a uitat la mine: „Ce cauți tu aici? Du-te pe plajă, du-te pe plajă, n-ai ce învăța tu aicea”. (*râsete*) M-am dus pe plajă. În fiecare zi m-am dus, am luat în primire un kil de lapte la care am fost îndreptățit, pentru că era extrem de mult praf, inul și cânepa produce foarte mult praf. N-am stat jumate de oră în hală: „Du-te la nemțoaice, că le spui bine pe nemțește, așa sunt convins”. (*râsete*) (*Extraordinar!*) Fabrica *Întrecerea Socialistă*, doi ani la rând. Ei aveau în cartierul Berechet. Eu am învățat enorm de mult acolo, adică să mă descurc, o cultură așa de străină mie. Dimineața când veneam de pe plajă, toată lumea, muncitorii se duceau acolo și mâncau ciorbă de burtă, dimineața la șase, deja. Când eu veneam din Mamaia de la baruri, nu știu ce, eu veneam după viața de noapte și ei se duceau la muncă. Și ne întâlneam pe bulevardul Tomis. (*Și mergeai și tu să mănânci?*) Da, mergeam și eu la ciorbă de burtă. Și fabrica asta fiind în Constanța, a avut o casă de oaspeți pentru că funcționarii mai umili din Ministerul Industriei ușoare au venit să-și petreacă pe gratis concediul, locuind pe gratis în casele de oaspeți ale acestei fabrici. Și pe mine, chipurile, m-au făcut administrator acolo. Adică, a trebuit să mătur câteodată curtea,

de atunci știu să mătur așa bine. (*Când te- la engleză. (Cu pasiune?)*) Cu mare plăcere. Cam asta e. *ai încadrat în muncă?*) Nu, asta era singurul lucru pe care a trebuit să îl fac. (*Pe care a trebuit să îl faci în practică.*) Nu a trebuit să fac practică. Am avut cheie și am avut puțin grijă acolo. (*Și te-ai dus când ai terminat undeva să lucrezi sau te-ai dus la facultate?*) Nu, nu, nu, nu. Atunci am dat admitere și am reușit și din '65 am fost student

(*Și ce ai făcut? Când ai terminat, ce ai făcut?*) Am fost repartizat la Recaș și la Izvin. (*Și cât ai stat?*) Am stat foarte puțin. Nu am avut niciodată normă întregă. Am avut numai nouă ore pe săptămână, ceea ce mie mi-a convenit, pentru că eu am dat ore particulare de engleză în neștire, foarte multe și am avut clienți. (*Și la Timișoara?*) Și la Timișoara. (*Și locuiai în Recaș sau?*) Eu am avut... din ore particulare eu am câștigat enorm de mult. Eu am avut mai mulți bani decât avea orice profesor universitar. (*Da?*) Asta așa este, eu am fost unul dintre profitorii medicilor, care au avut evident prea mulți bani și nu au știut pe ce să îi cheltuiască. (*Atunci începuse și moda cu engleza.*) Și eu am fost la început și mi-a plăcut și am avut și mare trecere, succes și mi-a făcut mare, mare plăcere. (*Acasă la oameni?*) Da, eu m-am dus acasă la oameni, am avut bicicletă. Eu, câteodată am avut nouă elevi pe zi. Asta am putut numai să o fac pentru că am schimbat cadrul. La mine acasă, i-aș fi aruncat pe geam după prima oră. (*Da, păi da.*) Dar totdeauna schimbând cadrul... (*Era ca și cum o luai de la capăt.*) Între lucru mergeam cu bicicleta. (*Și socializai așa*). Altă bunică care mi-a deschis ușa sau mama: „Domn' profesor, bună ziua”, sau nu știu ce.

E.O.: *A venit tovarășul de la raion.*

A venit tovarășul de la raion. Una îmi spunea, nu am să uit asta niciodată. (*Dar de ce zicea asta?*) Era o doamnă de la țară, o bunică care a avut grijă de fetița ei, foarte cumsecade oamenii, foarte cumsecade. Probabil că în perioada anii '50 se făcea muncă de lămurire din partea activistului de partid. Și ăștia erau tovarășii de la raion. Și ea trebuie să fi ținut minte că vine o persoană pentru care să aibă respect. Hai, să ai puțin respect. Și când eu veneam, spunea: „A venit tovarășul de la raion”. (*râsete*) Îi spunea bărbatului ei, țăran bătrân care era băgat într-o locuință de bloc. (*Săracul.*)

Și, deci, ca să termin. Casa din Variaș am vândut-o în '68 când bunicii mei au fost prea bătrâni și s-au mutat la bloc. Am cumpărat două locuințe de patru camere în Calea Șagului care ulterior... (*Și a venit și mama atunci?*) Da, mama a locuit într-una din aceste locuințe și bunicii cu mine, într-alta. (*A, deci ai locuit cu bunicii.*) Da, da bine era și soră-mea acolo care între timp a avut o casă pe Ștefan Plăvăț cu grădină și nu știu ce. Dar, ce voiam să spun? Bunicii mei plecând din Variaș, la bloc în Timișoara a fost de parcă s-au dus din Variaș la Detroit, la Dearborn. Erau așa de

rupți de sat. Erau total înstrăinați. Un lucru care s-a dovedit pozitiv, ulterior, când, după șase ani s-au dus în Germania. Pentru că dislocarea lor a fost pregătită. Și evident, în blocul din Frankfurt a fost mai bine decât în blocul din Calea Șagului, că nu trebuia să stai la coadă la nimic. Plus că erau asigurate veniturile lor și toate astea. (*Și mama a plecat cu ei ?*) Nu, mama a venit ulterior, după patru ani.

(*Și tu erai acolo, deja?*) Eram. (*Erai?*) Eram. Eu am fost ajutat de către o soră de a mea să plec. Eu am plecat ilegal, dar toată povestea asta... (*Cu pașaportul*) Cu pașaportul. (*Vezi, am ținut minte. Cu o fotografie lipită și că ai mers la Istanbul.*) Exact, exact, povestea. Deci, eu am vrut să plec și am plecat. Și cine a vrut să plece a putut să plece. (*Bunicii au plătit ca să plece?*) Nu. Bunicii s-au dus în vizită la sora mea care fugise. (*Fugise?*) Fugise. Adică ea tot Filologia a făcut, după aceea a fost un an profesoară de germană în județul Bihor la Tileagd, Tilecuș. Atuncea a fost un concurs pentru postul de traducătoare la fabrica Electroaparataj din București. Ea s-a prezentat, a câștigat concursul și a plecat. (*Ca traducătoare?*) Da. Sora mea a avut buletin de București. Sora mea, fiind studentă la Timișoara, la Filologie, ea a vrut să fugă de acasă, a vrut să se rupă de toate aceste reguli stricte într-o familie șvăbească și fiind studentă la... (*Germană?*) La Germană a fost la un dans cu colege și era în vizită la Timișoara o echipă de rugby din București, echipa Constructorul. Și acolo a cunoscut un rugbist din București, pe Gigi Marin și la două dimineața a venit cu el la Variaș și a spus: „Cu ăsta mă căsătoresc”. Cea mai mare tragedie. Bunică-mea a început să țipe. Vai de capul meu. Da și s-a dus la București și s-a căsătorit și după asta nu s-a vorbit cu ea un an de zile, dar după aceea s-au aranjat lucrurile și bunică-mea a zis că nu o să dureze mai mult decât un an. A avut dreptate. Nu a durat mai mult decât un an. Soră-mea a avut buletin de București, a rămas la București și așa mai departe. Deci s-a rupt. Soră-mea este o luptătoare care întotdeauna a fost foarte independentă. Ea este cea care a și organizat fuga mea în Germania. (*Ea este?*) Ea este. (*Și ea cum a ajuns să plece? A plecat de la fabrica asta?*) Nu. A lucrat foarte mult, fabrica a avut multe licențe germane. A avut un prieten care a fost antrenorul echipei naționale de rugby, plus că era jucător la Dinamo în tinerețea lui. Deci, cu pile, nu știu ce șmecherii a reușit să plece cu ăsta, Barbu s-a numit, pentru că și el a vrut să fugă și au fugit amândoi. El a fugit cu nemțoaica, nu știa o boabă nemțește. (*Și au fugit, cum?*) Adică au primit pașaport de vizită separat. S-au întâlnit la Viena. Au plecat în Germania și el a cerut azil politic și sora mea a făcut recunoașterea de nemțoaică. Au stat un an de zile împreună și după aceea s-au despărțit. Așa a fost asta, foarte independentă. Asta a fost în '72. În '74 sau '75 bunicii mei au avut voie să meargă la ea în vizită deja. Românii, în clipa în care ai fost plecat și în clipa în care ai avut renunțarea la cetățenia română, românii nu au mai avut niciun fel de interes asupra ta. Foarte diferit această problemă a fost tratată de către Cehoslovacia, Polonia, Ungaria. Acolo, un fugit nu a putut primi permisiunea să

meargă iarăși în vizită. În România a fost extrem de lejer. În nicio țară din comunism nu a fost așa de lejer.

(Și cum, a fost o înțelegere?) Da, nu. Așa a fost. Nu cunosc un caz în care cineva a fugit să nu îl primească. Au fost cazuri unde nu au fost lăsați să intre în țară. Au fost, da. Știu eu. Geta Micota, de exemplu, nu a avut azil. A avut un statut foarte nasol în Germania, de tolerată. Când a murit tatăl ei, a venit la înmormântare. Statul român ar fi putut să o rețină. Ea a fost cetățean român. A plecat ilegal. *(Da, soțul ei era german?)* Da de unde ! *(Nu era?)* Nu, nimic. Ei sunt români, sigur. *(A fost colegă cu tine?)* Nu, nu. Cu fosta mea nevastă a fost colegă. Na, asta e altă poveste. *(Da poate o continuăm altădată, dacă...)* Acuma, pentru ce îți folosesc datele mele? *(O să le transcriem, după aia o să îți trimit să te uiți. Pentru arhivă.)* Ok. *(Deci și dacă va fi ocazie să mai scoatem un volum. Eu sper să scoatem cu generația următoare. Ne-am oprit, în „Germanii din Banat prin povestirile lor” la Fredie Kosar e cel mai tânăr, e născut în 1957, cred. El are o poveste foarte frumoasă. A stat pe Odobescu și cu bicicletele lui cu care traversa orașul. Cu perioada aia cu blugii, cum a luat el contact cu lumea asta. Deci, generația lor a fost așa între noi și ceilalți, cu Flora, cu muzica. E deja altă poveste, care nu apărea la ceilalți.)* Da.

(Mama ce-a făcut după întoarcere, chiar am vrut să te întreb? A rămas acolo la Variaș, s-a ocupat cu ceva?) Da, a rămas la Variaș. Nu ne-a primit în C.A.P., dar, întrucât am avut grajduri foarte moderne, am avut un șopron din acesta, deja făcut după parametrii științifici, cum trebuie depozitat porumbul, care era aurul Variașului. Am primit optzeci de porci de la Icar. „Icarul” era o firmă de crescătorie de porci de stat, un fel de precursor al Gostatului. *(Păi erau ferme deja. Gostatul exista deja.)* Nu s-a numit „Gostat”, s-a numit altfel. Înainte ca să fie C.A.P.-ul a fost „Tovărășia”, așa s-a numit, știu asta precis. *(Dar, de exemplu, la Tomnatic, tot pământul ăsta confiscat în '45 s-a făcut o fermă de stat, din asta, care a devenit GAS-ul.)* Mama mea a devenit crescătoare de porci. *(Asta a devenit? A lucrat... ca salariată?)* Salariată, da. *(Și asta s-a făcut la voi în gospodărie?)* Da, la noi acasă. *(Formidabil!)* La noi acasă era acest porumb depozitat. Și a reușit să ne trimită la școală pentru că am furat. *(Ce?)* Mâncare de porci. Adică, pe lângă ăștia optzeci de porci, pe care i-am crescut, am furat mâncare și am mai crescut alți cinci porci, care erau altundeva. Or eu, noaptea, copil fiind, m-am cățărat în pod, acolo și am furat porumb. *(Ca să-i hrăniți pe ăștia?)* Da. *(Dar nu erau tot acolo crescuți?)* Nu, erau la niște vecini porcii, așa făcea cam fiecare. Cum să vă spun? Acest cuvânt „naționalizare” sau ceva, n-a existat. Românii ne-au furat pământurile pe care n-ar fi avut voie să le fure. Este ok, că noi acuma luăm înapoi ceea ce este de fapt al nostru.

(Asta am mai întâlnit în unele povestiri, așa.) Asta așa a fost. *(Și ea a rămas până atunci când a vândut casa acolo? A lucrat acolo?)* Nu. După aceea, a lucrat pentru ICIL, un centru de colectare a laptelui. A lucrat la Variaș, după aceea la

Lovrin, la Tomnatic, peste tot. Și iarăși a fost un venit... (*Ea a continuat să se numească Ochsenfeld?*) Nu, s-a numit iarăși Eva Arendt. Și-a reluat numele de fată. Și ne-a crescut pe toți. Maică-mea a fost o luptătoare, și s-a descurcat. ICIL-ul deci, era laptele, untul... (*Comercializarea laptelui, industrializarea laptelui.*) Exact. Puteai totdeauna, toțiăștia care lucrau în alimentație câștigau mai mulți bani decât a fost salariul lor de șapte sute de lei. Asta s-a știut, așa cum era cu gestionarii de bufet ș.a.m.d. (*Și vă aducea mâncare la școală sau cum făceați? Veneți acasă? Vă luați provizii sau cum?*) Așa, da. (*Așa cum se făcea în epoca aia.*) Da, deci cam asta a fost.

(*Mulțumesc foarte mult.*) În retrospectivă, dacă astăzi... eu n-aș vrea ca să se fi întâmplat altfel istoria, cum s-a întâmplat. Eu mă bucur enorm de mult că nemții au pierdut războiul și că lucrurile au luat dezvoltarea care au luat-o. În niciun caz eu nu aș fi dorit să rămân țăran bogat la Variaș, pentru că eu, ca și tatăl meu, nu mă potrivesc pentru asta, n-aș fi avut voie nicidecum să mă căsătoresc cu o româncă. Asta era un knock-out total. Mama mea a făcut-o, când noi am fost crescuți și plecați, s-a căsătorit cu un român, care era și cu șaisprezece ani mai tânăr ca ea. Și a fost fericită cu el treizeci de ani de zile sau chiar mai mult. (*Formidabil! În Timișoara sau în Germania?*) În Timișoara și în Germania după aceea. Deci, eu mă bucur că lucrurile au luat acest curs pe care l-au luat. (*Pentru tine personal sau?*) Pentru mine personal. Și pierderea culturii șvabești, asta o spun și puteți să scrieți mare, nu este o pierdere. (*Da?*) Prin ce-a trecut familia mea... credința șvabilor a fost averea pământului, pentru care au făcut totul. (*Asta este explicabil prin faptul că au venit aici oameni?*) Nu știu care este explicația, dar asta a fost rezultatul. A fost neomenesc, așa a fost. Așa l-am trăit eu, din povestiri. Eu n-am mai fost cel care a profitat, eu n-am avut decât de tras ponoase, poate pentru asta sunt așa aproape înrăit, dacă vreți. Eu spun același lucru și în acest film, în care nu mi-am făcut mulți prieteni printre șvabi, dar nu mă interesează.

(*Eu știu ce prieteni și-a făcut Herta Müller când a scris „Baia șvăbească”.*) Așa este.

E.O.: *E vorba de partea sentimentală și de partea de suflet pe care Hartwig o cere și care lipsește într-un fel atât de dur încât...*

(*Poate a fost o întâmplare, poate a fost familia asta că erau foarte bogați. Poate la cei mai săraci se petreceau altfel lucrurile.*)

E.O.: *Nu, nu. Noi cunoaștem multă lume. Este o... care nu e firească, nu e bună. Cunoaștem oameni care s-au realizat și care nu sunt în stare să trăiască o bucurie lină din asta, o bucurie omenească, de asta simplă, pentru că sunt așa (...centrați pe avere, pe obiecte), pe etnia lor și pe un statut care nu este adevărat, este o construcție.*

(Apropo de asta, cum ti-ai trăit tu germanitatea în Germania? Sau cum ți-ai recompus-o?) Eu n-am avut niciun fel de problemă.

(Dar aveai conștiința asta, adică te simțeai german, nu?)

E.O.: *Este, bineînțeles că este, pentru că așa a fost crescut și limba, și tot. Era ceva normal, crescut și arătând astfel.*

(Dar acolo te-ai integrat în cercul celor plecați de aici ...?) Prea puțin. Am avut noroc, primul an l-am trăit împreună cu sora mea, cea luptătoare, care m-a ajutat să ies ș.a.m.d. și, bineînțeles că știu eu mai țin eu minte că după două-trei luni m-a luat cu ea la un chef, numai de nemți, nemți de-acolo. Asta să fii fost în anii '77, așa. Frankfurt, nici zece ani din '68 n-au trecut, studenți de stânga. Primii adevărați comuniști i-am văzut acolo. Eu n-am întâlnit comuniști adevărați în România, cel puțin pe care să-i văd așa... Și acolo stăteau oamenii în grupuri mici și vorbeau între ei și nimeni n-a avut grijă de mine sau ceva. A venit din România, ok, dar nu te băga în seamă. Și nu știu la ce m-am așteptat, dar țin minte în drumul spre casă eu am fost destul de *down* și deprimat și nu știu ce, și am explicat asta cu: „Ăștia nu mă vor pentru că nu sunt de-al lor”. La care a zis: „Ce prostie, dacă tu ai venit din Berlin și nu te bagi tu în aceste grupuri și nu vorbești tu cu ei, nu te bagă în seamă. Te rog să fii atent de acum începând cum se comportă nemții între ei, străinii nemți, cu nemții care se cunosc deja”. Zice: „Nu-i interesează” și asta este adevărat, fără doar și poate.

E.O.: *Anunță-te, asta este de fapt, dacă ai intrat într-o nouă societate, anunță-te! Fă-te vizibil!*

Fă-te vizibil, nu-i interesează. *(Și cum te faci vizibil? Prin sistemul acesta de vizite? Care e canalul?)* Prin dialog, dar nu-i interesează, vai de mine...! *(Și ce aveau, discuții politice?)* Sigur că numai politice, totul este politic în țara respectivă, nemții sunt extrem de politici, în orice, sigur că da. *(Foarte interesant, păi cât eram noi de...tot refuzam.)* Nemții, datorită modului serios în care au prelucrat critic trecutul acesta groaznic pe care îl au. Nu vă puteți da seama cât de mult s-au îndepărtat ei de ceea ce noi numim patriotism sau identitate germană, sau așa ceva. Nu pot înțelege așa ceva. Asta este explicația pentru care germanii se comportă cu emigrația în felul în care se comportă. *(Dar tu le povesteai ce se întâmpla aicea când ai început să te... le-ai explicat cum era comunismul pe aicea, pe la noi?)* Când eram... am și studiat în Germania. Aia mă ascultau și auzeam chestiuni din acestea: „Subiectiv pot să înțeleg ce hotărâre ai luat ș.a.m.d., dar obiectiv, cred c-ai să regreti peste câțiva ani faptul că ai venit înapoi. (Da?) Sigur. Și eu acum de exemplu, filmul respectiv, acest documentar, spune, am dat la un procuror șef, care acum s-a pensionat și cadoul meu pentru pensionarea lui a fost acest film. Și reacția lui este următoarea: „Cum au îndrăznit politicienii, la vremea respectivă, cei care au dat bani și care n-au comunicat electoratului că ei plătesc pentru noi acest lucru, ca

să vă scoată pe voi? De ce, pentru că sunteți nemți? Păi ăia din Africa au mult mai mare nevoie să vină în Germania, decât ați avut voi”. Asta este atitudinea.

(Bine, dar pentru că sunteți nemți....) Dar asta nu-i interesează, asta nu-l interesează pe neamț. *(Asta a fost politica statului german, de aia unii s-au declarat... Eu știu italieni de la Oțelu Roșu, care s-au declarat, s-au căsătorit cu o nemțoaică, ca să plece. Pentru că Italia nu primea de exemplu italieni din România că vor să vină în Italia. Asta a fost politica.)*

E.O.: *S-a creat o industrie, ca și la ruși, dar de altă formă.*

În fine. *(Mulțumesc foarte mult!)* Eu mă bucur că lucrurile s-au întâmplat cum s-au întâmplat. *(Și nu regreti c-ai plecat în Germania?)* Nu, nicidecum. Nicio clipă. *(Și nici n-ai nostalgii din acestea... patriotice, cu Heimatul.)* Nu, da de unde. Eu vin în România cu mare plăcere, datorită faptului că oamenii sunt altfel. Așa cum noi comunicăm... este altfel.

E.O.: *Și pentru noi o țară sunt oamenii, sunt prietenii. Asta e valabil și pentru România, și pentru alt loc.*

REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ
SEĂTUL POPULAR AL Comunei VARIAS
Starea Civilă

CERTIFICAT DE NAȘTERE

Seria **N.n.** Nr. **741150**

Numele OCHSENFELD
Prenumele IOSIF, HARTVIG
Sexul Bărbătesc

Data nașterii
Anul 1945 ^{Araymensuăstă}
(Cifre și litere)
Luna Septembrie
Ziua 30 ^{patruzeci și cinci}
(Cifre și litere)

Nașterea a fost trecută în registrul Stării Civile la
Nr. 34 din anul 1949 luna Junie ziua 17

PĂRINȚII

Numele tatălui OCHSENFELD
Prenumele tatălui IOSIF
Vîrsta tatălui 24
Numele mamei OCHSENFELD
Prenumele mamei EVA
Vîrsta mamei 22

LOCUL NAȘTERII COPILULUI

Localitatea ENAKIEVO
Raionul U. R. S. S.

LOCUL INREGISTRĂRII

Localitatea VARIAS
Raionul SÎNNICOLĂUL-MARE
Eliberat astăzi la 17 August 1956 Nr. 3272/1956

Semnătura,

L. S.

